

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

Bounnam XANGYAORN

**NGHIÊN CỨU ĐA DẠNG CÂY THUỐC LÀNG KHUA SUNG,
HUYỆN NẠM THÀ, TỈNH LUÔNG NẠM THÀ,
NƯỚC CỘNG HÒA DÂN CHỦ NHÂN DÂN LÀO**

LUẬN VĂN THẠC SĨ SINH HỌC

THÁI NGUYÊN - 2018

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

Bounnam XANGYAORN

**NGHIÊN CỨU ĐA DẠNG CÂY THUỐC LÀNG KHUA SUNG,
HUYỆN NẠM THÀ, TỈNH LUÔNG NẠM THÀ,
NƯỚC CỘNG HÒA DÂN CHỦ NHÂN DÂN LÀO**

Ngành: Sinh thái học

Mã số: 8.42.01.20

LUẬN VĂN THẠC SĨ SINH HỌC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. SỸ DANH THƯỜNG

THÁI NGUYÊN - 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn là trung thực. Nếu sai, tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm.

Tác giả

Bounnam XANGYAORN

LỜI CẢM ƠN

Trong suốt quá trình học tập và thực hiện đề tài luận văn thạc sĩ, chuyên ngành Sinh thái học tại khoa Sinh học Trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên, tôi đã nhận được sự ủng hộ, giúp đỡ của các thầy cô giáo, các đồng nghiệp, bạn bè và gia đình.

Trước tiên tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc nhất đến PGS.TS. Sỹ Danh Thường - người thầy đã tận tình hướng dẫn, truyền đạt những kiến thức và kinh nghiệm quý báu để tôi có thể hoàn thành luận văn này.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành đến các thầy cô giáo khoa Sinh học, Phòng Đào tạo (bộ phận Sau Đại học) trường đại học sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã nhiệt tình giảng dạy và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu tại trường.

Tôi cũng xin trân trọng cảm ơn các Ông lang, Bà mẹ người dân tộc Khamu ở khu vực nghiên cứu. Qua đây tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành đến Sở Nông - Lâm nghiệp của tỉnh Luông Nặm Thà đã giúp đỡ tôi trong suốt thời gian đi thu mẫu.

Cuối cùng, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn tới toàn thể gia đình, bạn bè và đồng nghiệp đã luôn cổ vũ, động viên tôi trong suốt thời gian qua.

Trong quá trình thực hiện luận văn do còn nhiều hạn chế về mặt thời gian, kinh phí cũng như trình độ chuyên môn nên không tránh khỏi những thiếu sót. Rất mong nhận được những ý kiến quý báu của các thầy cô giáo, các nhà khoa học, cùng bạn bè, đồng nghiệp.

Tôi xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, ngày tháng 06 năm 2018

Tác giả luận văn

Bounnam XANGYAORN

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
CÁC TỪ VIẾT TẮT	iv
DANH MỤC CÁC BẢNG	v
DANH MỤC CÁC HÌNH.....	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài.....	2
Chương 1: TỔNG QUAN TÀI LIỆU	3
1.1. Những nghiên cứu về thảo thực vật và hệ thực vật	3
1.1.1. Những nghiên cứu về thảo thực vật.....	3
1.1.2. Những nghiên cứu về hệ thực vật.....	5
1.2. Những nghiên cứu về cây thuốc và vị thuốc trên thế giới, Việt Nam và Lào.....	6
1.2.1. Những nghiên cứu về cây thuốc và vị thuốc trên thế giới.....	6
1.2.2. Những nghiên cứu về cây thuốc và vị thuốc ở Việt Nam và Lào.....	9
1.3. Những nghiên cứu về các loài thực vật làm thuốc quý hiếm có nguy cơ tuyệt chủng.....	13
1.4. Những nghiên cứu về thảo thực vật, đa dạng thực vật và các loài thực vật làm thuốc ở tỉnh Luông Nặm Thà và khu vực nghiên cứu	14
Chương 2: MỤC TIÊU, ĐỐI TƯỢNG, NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	15
2.1. Mục tiêu nghiên cứu	15
2.2. Đối tượng và địa điểm nghiên cứu	15
2.3. Nội dung nghiên cứu.....	15
2.4. Phương pháp nghiên cứu	15
2.4.1. Phương pháp điều tra theo tuyến và ô tiêu chuẩn (OTC).....	15
2.4.2. Phương pháp thu mẫu thực vật	16
2.4.3. Phương pháp phân tích mẫu vật	16

2.4.4. Phương pháp điều tra trong nhân dân.....	17
2.4.5. Phương pháp nghiên cứu hoạt tính kháng khuẩn	17
Chương 3: ĐIỀU KIỆN TỰ NHIÊN - KINH TẾ XÃ HỘI KHU VỰC	
NGHIÊN CỨU	20
3.1. Điều kiện tự nhiên.....	20
3.1.1. Vị trí địa lý.....	20
3.1.2. Địa hình.....	20
3.1.3. Địa chất, thổ nhưỡng.....	21
3.1.4. Khí hậu, thủy văn.....	21
3.2. Điều kiện kinh tế, xã hội.....	22
3.2.1. Điều kiện kinh tế.....	22
3.2.2. Điều kiện xã hội.....	22
Chương 4: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN.....	23
4.1. Đa dạng các bậc taxon thực vật làm thuốc ở KVNC.....	23
4.1.1. Đa dạng ở mức độ ngành.....	23
4.1.2. Đa dạng ở mức độ họ.....	26
4.1.3. Đa dạng ở mức độ chi.....	27
4.2. Đa dạng của các loài cây thuốc trong các kiểu thảm thực vật.....	29
4.2.1. Đa dạng của các loài cây thuốc trong thảm cỏ	32
4.2.2. Đa dạng của các loài cây thuốc trong thảm cây bụi	33
4.2.3. Đa dạng của các loài cây thuốc trong rừng thứ sinh.....	34
4.2.4. Đa dạng của các loài cây thuốc trong rừng nguyên sinh bị tác động.....	35
4.3. Đa dạng thành phần dạng sống của các loài cây thuốc	36
4.4. Đa dạng các bộ phận làm thuốc	38
4.5. Tình hình sử dụng cây thuốc ở địa phương và một số bài thuốc thu thập được	41
4.6. Danh sách các loài cây thuốc quý hiếm ở khu vực nghiên cứu.....	44
4.7. Đặc điểm hình thái và hoạt tính kháng khuẩn của cây Thanh ngâm (<i>Picria</i> <i>fel-terrae</i>).....	45
4.7.1. Đặc điểm hình thái của cây Thanh ngâm (<i>Picria fel-terrae</i>).....	45
4.7.2. Hoạt tính kháng khuẩn của cây Thanh ngâm (<i>Picria fel-terrae</i>).....	46

KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	52
1. Kết luận.....	52
2. Kiến nghị.....	53
TÀI LIỆU THAM KHẢO	54
PHỤ LỤC	

CÁC TỪ VIẾT TẮT

Viết tắt	Viết đầy đủ
B	Dạng thân bụi
DL	Dạng dây leo
DLĐVN	Danh lục đỏ Việt Nam
DMS	Dimethyl Sulfoxide
EN	Nguy cấp
G	Dạng thân gỗ
KVNC	Khu vực nghiên cứu
NXB	Nhà xuất bản
ODB	Ô dạng bản
OTC	Ô tiêu chuẩn
RNS	Rừng nguyên sinh bị tác động
RTS	Rừng thứ sinh
SDVN	Sách đỏ Việt Nam
TC	Thảm cỏ
TCB	Thảm cây bụi
Th	Dạng thân thảo
UNESCO	Tổ chức giáo dục, khoa học và văn hóa của Liên Hợp quốc
VU	Sẽ nguy cấp

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1:	Thành phần môi trường LB trong 1 lít nước cất.....	18
Bảng 2.2:	Nồng độ hòa tan cao chiết với DMS.....	18
Bảng 3.1	Danh sách các công ty cổ phần đang khai thác ở tỉnh Luông Nặm Thà...	21
Bảng 4.1.	Phân bố cây thuốc trong các bậc taxon ở KVNC	23
Bảng 4.2.	Số lượng họ, chi, loài trong hai lớp của ngành Ngọc lan (<i>Magnoliophyta</i>)..	24
Bảng 4.3.	So sánh tỉ lệ các họ, chi, loài cây thuốc với các họ, chi, loài thực vật ở khu vực nghiên cứu.....	25
Bảng 4.4.	Các họ cây thuốc đa dạng nhất trong khu vực nghiên cứu	26
Bảng 4.5.	Các chi có từ 2 loài làm thuốc trở lên ở KVNC.....	27
Bảng 4.6.	Sự phân bố các họ, chi, loài cây thuốc trong các kiểu thảm thực vật KVNC ..	29
Bảng 4.7.	Bảng so sánh sự phân bố các họ, chi, loài trong hệ thực vật và cây thuốc trong các kiểu thảm thực vật tại KVNC.....	30
Bảng 4.8.	Các họ có từ 3 loài cây thuốc trở lên trong rừng nguyên sinh bị tác động và rừng thứ sinh	31
Bảng 4.9.	Các họ có từ 3 loài cây thuốc trở lên trong thảm cây bụi và thảm cỏ ..	31
Bảng 4.10.	Phân bố các họ, chi, loài cây thuốc ở thảm cỏ.....	32
Bảng 4.11.	Phân bố các họ, chi, loài cây thuốc ở thảm cây bụi.....	33
Bảng 4.12.	Phân bố các họ, chi, loài cây thuốc ở rừng thứ sinh	34
Bảng 4.13.	Phân bố các họ, chi, loài cây thuốc ở rừng nguyên sinh bị tác động....	35
Bảng 4.14.	Thành phần dạng sống thực vật làm thuốc ở KVNC.....	36
Bảng 4.15.	Các bộ phận của cây được sử dụng làm thuốc.....	38
Bảng 4.16.	Một số bài thuốc thu thập được	41
Bảng 4.17.	Những loài cây thuốc quý hiếm ở KVNC	45
Bảng 4.18:	Kết quả đánh giá hoạt tính ức chế của 4 chủng vi sinh vật.....	46

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 2.1. Sơ đồ bố trí OTC và ODB ở trạng thái thảm thực vật	16
Hình 4.1. Số lượng họ, chi, loài thực vật làm thuốc trong các bậc taxon ở KVNC	23
Hình 4.2. Số lượng họ, chi, loài thực vật làm thuốc trong các kiểu thảm thực vật KVNC	29
Hình 4.3. Phân bố các họ, chi, loài cây thuốc ở thảm cỏ	33
Hình 4.4. Phân bố các họ, chi, loài cây thuốc ở thảm cây bụi	34
Hình 4.5. Phân bố các họ, chi, loài cây thuốc ở rừng thứ sinh.....	35
Hình 4.6. Phân bố các họ, chi, loài cây thuốc ở rừng nguyên sinh bị tác động	36
Hình 4.7. Thành phần dạng sống thực vật làm thuốc ở KVNC	37
Hình 4.8: Vòng vô khuẩn của dịch chiết cây Thanh Ngâm với <i>Serratia marcescens</i>	49
Hình 4.9: Vòng vô khuẩn của dịch chiết cây Thanh Ngâm với <i>Escherichia coli</i>	50
Hình 4.10: Vòng vô khuẩn của dịch chiết cây Thanh Ngâm với <i>Staphylococcus aureus</i>	50
Hình 4.11: Vòng vô khuẩn của dịch chiết cây Thanh Ngâm với <i>Bacillus subtilis</i>	51